

Helytörténész

Mayer Péter

Vásárhelyi Pál és Szentés

Napjainkban egyre népszerűbb a felmenők megismerésének igénye, amelyet nagymértékben megkönnyít az otthonról végezhető kutatás. Időnként, mintha tűt keresnénk a szénakazalban, de annál nagyobb az öröm, ha rábukkanunk a kívánt adatra, esetleg 200-250 évvel ezelőtt élt őseink nyomára. Eközben számtalan más személy neve kerül egy-egy pillanatra szemünk elé, és - ha szerencsénk van - nagyon érdekes információkra lelhetünk.

A szentesi református egyház házassági anyakönyvi bejegyzései között 1821. január 14-i kelettel Vásárhelyi Pál (1795-1846) mérnök névvel találkoztam.¹

Királyi commissionális Ingenieur Vásárhelyi Pál 25 esztendő s vette tekintetes vármegyénk főorvosának Sebők Sámuelnek hites leányát Máriát, aki 19 esztendő s. Tanúk Kis Bálint prédikátor, Nemes Fejér József megesketődtek prédikátor Kis Bálint által

Az épülőben lévő református templom adott helyet az esketési szertartásnak. A többségében református vallású szentesi lakosság létszámának növekedése folytán kinőtte az előző épületet, és 1808-ban új templom építésébe kezdett. A tekintélyes méretű építmény elkészítését az anyagi lehetőségek korlátozott volta és a napóleoni háborúk késleltették, s véglegesen csak 1826-ban készült el. Az első istentiszteletet már 1811-ben megtartották falai között, de tíz év elteltével is voltak még hiányosságok, például a szószék és a padok csak részben készültek el.² Az esküvő egyik tanúja és egyben lebonyolítója Kiss Bálint³ (1772-1853) volt, aki 1836-ban a Békés-bánáti egyházmegye esperese lett, tudományos munkájának elismeréseként pedig a Magyar Tudós Társaság levelező tagjává választották.

A másik tanú nemes Feyér (Fejér) József (1762?-1828) mészáros árendátor, a csekély létszámú szentesi evangélikus gyülekezet nagy tekintéllyel rendelkező kántora, aki a nemes-

¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MGQ7-T?i=685&cat=159794> – Letöltve: 2024. 01. 10.

² Kis 1992, 327.

³ Az írásban Kis és Kiss névváltozatban szerepel, ugyanazon személyről van szó!

ség főhadnagya címet viselte. Kalandos életpályát futott be a palotai (Várpalota) származású, nemesdömölki előnevű férfi. Papnak tanult előbb Sopronban, majd Eperjesen. Itt, Sáros vármegye székhelyén történt egy sajnálatos, halálessel záruló vallási villongás, amelyben tevékenyen részt vett. Ennek következtében a felelősségre vonás elől menekülnie kellett. Oroszára, az evangélikus magyarok által lakott Békés vármegyei helységbe került, ahol a mészárosiparban helyezkedett el. 1790-ben házasságot kötött Sitkei Judittal, majd hamarosan Szentesre költöztek.⁴ Gyermekük már itt születtek. Ily módon az evangélikus vallású Vásárhelyi Pál hitsorsosaként volt jelen az esküvőn.

A bejegyzés meglepő volt számomra, mivel Szentes helytörténeti kutatásával összefüggésben nem emlékeztem arra, hogy közte és a város közötti szoros kapcsolatról bárki említést tett volna, eltekintve attól a körülménytől, hogy Szentes a Köröshöz, Tiszához közeli település lévén, Vásárhelyi munkája során bizonyára megfordult falai között.

Az első meglepetést követően elkezdtem kutatni, hogy ténylegesen van-e ennek a kapcsolatnak valamilyen nyoma akár Szentes helytörténetében vagy a Vásárhelyi Pálról szóló bőséges irodalomban. A témával kapcsolatosan Rózsa Gábor (1944-2006) muzeológus írt egy tanulmányt 1991-ben, majd négy évvel később a Reggeli Délvilág lapban jelent meg egy cikke. Ezekből megtudható, hogy mérnöki munkásságához kötődik a református templom hátsó bejáratának küszöbén lévő, úgynevezett „*Fix Punct*”, amely az Adriai-tengerhez viszonyított tengerszint feletti magasságot adja meg.⁵ Sajnálatosan a templom felújításának áldozatul esett ez a történelmi múlttal rendelkező műszaki emlék. A kiadványban szó esik arról, hogy Vásárhelyi Pál megözvegyült felesége, Sebők Mária lányaival egy ideig a városban lakott hűgánál, Erzsébetnél.⁶ Arról azonban, hogy Sebők Mária szentesi lett volna, vagy hogy kinek a le származottja, nem esik szó.

A Vásárhelyi Pálról szóló művek nagy része érthetően mérnöki tevékenységének szemszögéből közelíti meg az életutat, személyes viszonyairól kevesebb szó esik, szentesi vonatkozású adatot bennük nem leltem. 1895 márciusában, születésének százéves évfordulóján a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet emlékünnepelet rendezett, ahol Gonda Béla (1851-1933)⁷ méltatta Vásárhelyi Pál életművét. A felolvasáson megemlítette házasságkötését is. E fontos esemény időpontjául 1821. március 25-ét adta meg. Az évszám egyezik, a hónapban és napban azonban eltérés mutatkozik. Mivel Sebők Mária édesapját, Sebők Sámuel (1770-

⁴ Petrovics 1887, Szentesi Lap, 1887. 09. 10. 2.

⁵ Rózsa 1995, IV.

⁶ Rózsa 1991, 44.

⁷ Gonda Bélának 1896-ban jelent meg Vásárhelyi Pál élete és művei című könyve, amelyben Szentes szintén nincs megemlítve.

1846) „Jászkun-Szolnokmegyei” főorvosnak titulálja, elképzelhető, hogy a későbbiek folyamán a többi szerző, hogy a házasságkötés eseményét helyszínhez is kösse, Szolnok városát nevezte meg. Mivel a kialakult szokás szerint, ha a házasodó felek eltérő helységben laktak, a házasság a menyasszony lakhelyén kötött, a szolnoki helyszín tévútra vezet a Sebők családdal kapcsolatosan.

„Vásárhelyi Pál elvégezvén Miskolczon a gimnáziumi és Eperjesen a filozófiai tanulmányokat, az akkoriban nem épen kecségető mérnöki pályára szánta magát s 1814-ben Borsod vármegye mérnöke Losonczy József mellett vállalt gyakornoki állást. Közel két évet töltött itt s ezen idő alatt nagy szorgalommal igyekezett elsajátítani a gyakorlati mérnöki ismereteket, hogy ezek birtokában már eleve bizonyos tágabb látókörrrel lépjen a pesti egyetemen volt mérnöki intézetbe a kellő elméleti képzettség megszerzése végett. A két éves mérnöki tanfolyamot minden tantárgyból kitűnő sikerrel végezve, 1816 nov. 30-án megkapta a mérnöki oklevelet. Hogy az ifjú mérnök hol kezdte meg ekkor gyakorlati működését, arról nincsenek adataink, annyit tudunk csupán, hogy 1819. május 1-én állami szolgálatba lépett s a nagyváradi kir. kormányzék mérnöki hivatalhoz osztatván be, a Körös folyóknak folyamatban volt topografiai és vízrajzi felvételéhez rendeltetett.

(-) Ebbe az időbe esik meg nősvétele is 1821. márcz. 25-én (tehát épen születése napján), nőül vévén az akkori Jászkun-Szolnokmegyei főorvos leányát Szentmiklósi Sebők Máriaát, megalapítván ezzel egész életére kiható családi boldogságát.”⁸

A megye megnevezésével kapcsolatban a szerző gyakori hibát vétett:⁹ a jelen, - ez esetben 1895 - elnevezéseit a múltba vonatkoztatta. 1821-ben ilyen vármegye nem létezett; két területi egység: Heves és Külső-Szolnok vármegye és a Hármaskörület (Jászkun Körület) jársági és nagykunsági része fedte le hozzávetőlegesen az 1876-ban alakult Jász-Nagykun-Szolnok vármegye területét. Ebből következik, hogy „Jászkun-Szolnokmegyei főorvos” címmel Sebők Sámuel nem rendelkezhetett. Bár az anyakönyvi bejegyzés és Dugonics András 1820-ban megjelent műve¹⁰ kétségtelenné teszi, hogy Sebők Sámuel Csongrád vármegye orvosa volt, érdemes még egy másik adatot is megvizsgálni.

Krász Lilla tanulmányában közöl egy általa készített táblázatot, ahol a Hajdúvárosok orvosaként szerepel Szentmiklósi Sebők Sámuel neve.¹¹ Mivel a szerző megadta forrását, így lehetőség nyílt ennek áttekintésére. Weszprémi István *Succinta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia* című latin nyelvű munkájában tűnik fel: „Oppidorum Haidonicali-

⁸ Gonda 1895, 146-147.

⁹ Az 1895-ös hibás adatot a Vásárhelyi Pálról írók nagy része kritika nélkül vette át!

¹⁰ Dugonics 1820, 349.

¹¹ Krász 2005, 1095.

um Sam. Sebeok Sz. Miklósi”.¹² A mű más helyén viszont Sebeok Sz. Miklósi Alex. név szerepel.¹³ Az orvostörténeti munka kiadási ideje 1787, ami kétségtelenné teszi, hogy nem lehet szó Sebők Mária édesapjáról, hiszen Sebők Sámuel 1770 májusában Törökszentmiklóson született.¹⁴ Más forrás viszont szól Szentmiklósi Sebők Sándorról (Alex.) mint a Hajdúvárosok 1780-1791 közötti¹⁵, majd később Szabolcs vármegye orvosáról¹⁶, akinek tudományos munkássága is ismert.

Szentmiklósy Sebők Sámuel 1797. április 28-án Pesten feleségül vette az evangélikus vallású Diminszky Annát.¹⁷ Több gyermekük született, valamennyien Szentesen. A református anyakönyv szerint Máriát 1801. augusztus 13-án keresztelték meg,¹⁸ a történetünkben fontos szerepet játszó Erzsébet 1806 májusában született. Diminszky Anna 1836 szilveszterén, férje 1846. február 5-én hunyt el.¹⁹ Említést érdemelnek a nagyszülők is. Sebők Sámuel édesapja, szintén Sámuel (?-1798) Törökszentmiklóson volt a református egyház tiszteletese, majd 1777-ben Szentesre került. Itteni tevékenységének csúcsaként a Békés-bánati egyházmegye első embere, esperese lett. Felesége Diószegi Mária (1748-1797), az első magyar nyelvű botanikai szakkönyv írójának, Diószegi Sámuelnek (1761-1813) a nővére volt²⁰. Sebők Sámuel 1798-ban bekövetkezett halála után került Szentesre kezdő lelkészként az esketést végző Kiss Bálint.

Rózsa Gábor tanulmányában szerepel egy illusztráció, amely Seress László (1803-1872) mérnök 1840-ben készült Szentes belterületi térképének egy kivágata,²¹ amely szerint Sebők Mária a mai Tóth József utca 13. szám alatt lakott volna. Nézetem szerint ez tévedés, az 1840-es térképen lévő adatok és az 1846-ban érvényes házszámozás különbözik, amit megkísérlek bizonyítani, ami azért is illendő, mivel Rózsa Gábor már nem fog tudni reflektálni az előadottakra.

¹² Weszprémi 1787, 270.

¹³ Weszprémi 1787, 508.

¹⁴ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-9Z5L-C?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AVFRJ-GFQ&action=view> – Let.: 2024. 01. 10.

¹⁵ Tóth 1993, 1538.

¹⁶ Magyar Almanak MDCCXCIV-ik esztendőre. Béts, 1794. 286.

¹⁷ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C333-D3JQ-S?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6NSY-GDL9&action=view> – Let.: 2024. 01. 10.

¹⁸ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:9392-MG9L-Z?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AVFG8-MIJ&action=view> – Let.: 2024. 01. 10.

¹⁹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C39T-R9FV-6> – Let.: 2024. 01. 10.

²⁰ Kis 1992, 98.

²¹ Rózsa 1991, 45.

Vásárhelyi Pál halála (1846. 04. 08) után özvegye visszaköltözött Szentesre, az 1857-évi népszámláláskor is itt tartózkodott, bár ekkor Pesten a Bálvány utcában (ma Október 6. utca) lakással rendelkezett.²² Levéltári források szerint - amelyeket Rózsa Gábor is felhasznált - 1846 nyarán Sebőkék szomszédjukkal egy a telekhatáron építeni kívánt gazdasági épülettel kapcsolatosan vitába keveredtek. A szomszéd a város egyik legtekintélyesebb polgára, akkoriban jegyzője, Hadzsy György (1800-1872) volt. A nézeteltérés végül is a tanács közbenjárására megoldódott, de ami számunkra az esetből fontosabb, az az, hogy megtudhattuk a szomszédság tényét. A tanácshoz intézett levelekből kiderül, hogy Hadzsy György az 1252 számú házban lakott,²³ amelynek előző birtokosai Pacher János és a Horváth örökösök voltak. Sebőkék az 1251 szám alatt éltek, és beadványukból megtudható, hogy már évtizedek óta itt laktak.²⁴

A Rózsa Gábor által használt térképkivágoton magának a térkép készítőjének a háza is megjelölést nyert - értelemszerűen hibásan -, de megkönnyítve ennek bizonyítását. Szerencsére ugyanis az 1857-es népszámlálás ívén Patai Seress László mérnök és felesége, Kása Erzsébet (előtte Boros Sámuel felesége volt) „Ház-szám”-aként két adat szerepel: 1254 régi és 260 új.²⁵ Tehát Hadzsy György és Seress mérnök majdhogynem szomszédok voltak. A népszámlálási ívek bizonyítják, hogy Hadzsy György a 262, Sebőkék pedig a 263 szám alatt laktak. Az 1846-os perpatvarból ismeretes szomszédság 1857-ben is fennállt. Az 1869-es népszámláláson már nem itt szerepelnek ugyan, de hír van róla, hogy Hadzsy György halála után özvegye 1874-ben árulta a házat.²⁶

Ebben az évben vezette be a város a tizedenkénti (ma kerületeknek mondanánk) házszámozást, megváltoztatva ezzel az addigi folyamatos lajstromozást. Az 1857-ben érvényes számozás a katolikus plébániától kezdődően haladt északra a mai Tóth József utcán, azon végigérve visszafordult, és ezzel a logikával haladt a város utcáin tovább. 1874-től érvényes házszámozás az I.-es tizedre vonatkozóan az előzőhöz képest lényegi változást nem, csak egyes eltéréseket mutat. 1874-től Hadzsy Györgyné háza a I.267-es, Sebőkék háza pedig a I.268-as számot viselte. Sebőkék után már Dobray Sándor (1828-1891) kereskedő szerepel az 1869-es népszámlálási íven²⁷, és a ház a család tulajdona maradt ifjabb Dobray Sándor 1940-ben bekövetkezett haláláig. Dobray Sándor kereskedő címeként a Kossuth utca 14. szám volt bejegyezve.

²² CsCsVL Szentes 1857-es népszámlálás 263 szám

²³ CsCsVL Szentes V. 102. 2030/1846. szeptember 12.

²⁴ CsCsVL Szentes V. 102. 1956/1846. augusztus 31.

²⁵ CsCsVL Szentes 1857-es népszámlálás 260 szám

²⁶ Szentesi Lap, 1874. 05. 24. 3.

²⁷ CsCsVL Szentes 1869-es népszámlálás 263 szám

Szintén megerősíti a bizonyítást az az újságcikk, amely 1880-ból ad hírt Horváth Mihály (1809-1878) történetíró születési helyének emléktáblával történő megjelölésével kapcsolatosan arról, hogy nevezett a Hadzsy-házban született²⁸, amely ma a Kossuth utca 12. számának felel meg. A Horváth Mihály utca 1. szám pedig Hegedűs (Herzl) Vilmos lakóháza és fényképészeti műterme volt, mint I. tized 266 szám.²⁹

Gulyás Pap Etelka 1941-ben írt cikkében egy érdekes történetet ad elő Kossuth Lajos 1849-es meneküléséről, amelynek során Szentesen is megfordult. A romantikus történetben valótlan szerepel, amennyiben leírja Sebők Sámuel és Kossuth találkozását, noha az orvos már három évvel korábban elhunyt. Viszont megnevezi Sebőkék házát, amelyet Fridrich János (1874-1959) tulajdonaként (1941) mutat be.³⁰ Az ismert szentesi fényképész a Kossuth utca 14. szám alatt élt.

Ezen érvek mentén tehát Sebőkék a mai Kossuth utca 14. szám alatt éltek bizonyíthatóan 1846-ban és 1857-ben és valószínűsíthetően már az ezt megelőző évtizedekben is az 1846-os iratok szerint. Jó okkal feltételezhető, hogy Vásárhelyi Pál az 1820-as évek első felében e helyen lakott akkor, amikor a munkája által megkövetelt távollétek után feleségénél és kislányánál tartózkodott.

Nemcsak a református egyház anyakönyvében szerepel Vásárhelyi Pál, az evangélikus matrikulában is találkozhatunk a nevével. 1823. augusztus 14-én született Vásárhelyi Mária Anna Erzsébet, a két nap múlva megkeresztelt kislány keresztszülei Litzner Miklós királyi mérnök, valamint Kogler János és felesége, Szilágyi Erzsébet voltak.³¹

Litzner Miklós 1790-ben Egerben született, apja János Heves és Külső-Szolnok vármegye mérnöke volt, majd ezt követően Tatán az Eszterházy uradalomban dolgozott. Az általa készített Tisza-térkép és vármegyéjének térképe magas színvonalú munkának bizonyult.³² Fia, Miklós szintén a mérnöki pályát választotta, de érdeklődése kiterjedhetett a művészetek irányába is; 1815-ben beiratkozott a bécsi Képzőművészeti Akadémiára.³³ 1820 tavaszán került a Körösök felmérésével foglalkozó mérnöki gárdához. 1821-ben a Szentes közvetlen közelében lévő Kurca és Veker folyók szintezési munkáit végezte.³⁴ A Körösök vidékén végzett munkák 1823 elején befejeződtek, ezt követően Vásárhelyi Pálhoz hasonlóan a Duna felméré-

²⁸ Szentesi Lap, 1880. 04. 25. 2.

²⁹ Szentesi Lap, 1893. 01. 27. 4.

³⁰ Gulyás Pap Etelka 1941, 5.

³¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS1J-33DV-G?mode=g> Let.: 2024. 01. 10.

³² Sugár 1989, 20.

³³ Fleischer 1935, 65.

³⁴ Fodor 1957, 222.

sével foglalkozott. A nála fiatalabb Vásárhelyivel bizonyára baráti kapcsolatot ápol, amit keresztszülőnek történő felkérése bizonyít.

Kogler (Kugler) János (1799-1857) a helyi evangélikus közösség meghatározó tagja volt. A mészárosiparban tevékenykedett, majd 1828-ban megvásárolta a postaállomás bérleti jogát, így ő lett a város császári és királyi postamestere. A közéletben is szerepet vállalt, városi képviselő, tanácsnok, albíró, 1849-ben főbíró, majd polgármester lett. 1851-ben visszavonult, a továbbiakban gazdálkodással foglalkozott.³⁵ A keresztlő idején még az 1828-ban elhunyt Szilágyi Erzsébet volt a felesége.

Sajnos négy év múlva újabb bejegyzés történt, de ezúttal a halotti anyakönyvbe. Vásárhelyi Mária 1827. augusztus 10-én elhunyt, a bejegyzés szerint halálát kelevény okozta.³⁶

Ezek a bejegyzések arról árulkodnak, hogy Vásárhelyi Pál és Szentés kapcsolata jóval kiterjedtebb volt az eddig ismerteknél. 1819 márciusától Huszár Mátyás (1778-1843) mérnök vezetésével vett részt a Körös vidékének szintezési, térképezési munkálataiban, amelyek az 1823-as év elején fejeződtek be.³⁷ Bizonyára a környéken végzett munkája kapcsán ismerkedett meg Sebők Máriával. Nemcsak feleségének testvérét látogatni jött Szentésre, hanem feltehetően a szakmájából adódó gyakori távollétek között az 1820-as évek első felében a családi tűzhely is ide kötötte. A Sebők nővérek viszonyát jól jellemzi az, hogy Vásárhelyi Mária (1832-1877), Amália (1834-1915) és Berta (1836-1909) keresztyánya Sebők Erzsébet volt.

Vásárhelyi Pál halálát követően özvegye gyermekeivel együtt (Paulina kivételével, mivel ő már az előző évben férjhez ment Stuller Ferenchez, aki később Kossuth Lajos titkára lett) Szentésre költözött. Erről Széchenyi István is megemlékezik naplójában az 1846. augusztus 31-i bejegyzésében: „*Bemerke ein kleines Mädchen - die Tochter Vásárhelyi's. Suche gleich die Mutter auf. - Die Arme! Hat sie das verdient! Sehr wehmüthig geworden.*”³⁸ (Egy kislányt veszek észre, Vásárhelyi lányát. Azonnal felkeresem az édesanyját. Szegény! Ezt érdemelte, nagyon bánatos lett.) Sebők Mária szomorúsága érthető, hiszen csak néhány hónappal ezelőtt vesztette el előbb édesapját, majd férjét.

Az 1836-ban Budán született Berta ifjúkorának nagy részét Szentesen töltötte, férjét is itt ismerte meg Hódy Lajos (1830-1879) személyében. Esküvőjüket 1862. május 26-án tartották a katolikus templomban.³⁹ Hódy Lajos Vásárhelyi Pál nyomdokán árvízvédelemmel fog-

³⁵ Labádi 1997, 3.

³⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS1J-33DN-H> – Let.: 2024. 01. 10.

³⁷ Fodor 1957, 226.

³⁸ Széchenyi 1939, 430.

³⁹ Divatcsarnok, 1862. 06. 03. 353.

lalkozó királyi mérnök volt. Éveket töltöttek Szentesen, majd előbb Szegedre, ezután Gyulára költöztek. A kiegyezést követően megyénként államépítészeti hivatal alakult, a Békés vármegyeinek első vezetője Hódy Lajos lett. Tevékeny élete Békés vármegye székhelyén ereje teljében szakadt meg, 49 éves korában 1879. március 31-én elhunyt.⁴⁰

Sebők Mária nem mondott végleg búcsút a fővárosnak, 1884. január 9-én hunyt el Budapesten.⁴¹ Sírja a Fiumei úti sírkert 54/1 parcellájában található.

Sebők Erzsébet élete végéig hajadon maradt, magas kort ért meg, 1891. augusztus 3-án halálozott el, utolsó lakhelyeként Szentesen a III. tized 639. szám (ma Vecseri utca 14.) van bejegyezve.⁴²

Összességében megállapítható, hogy Rózsa Gábor jó nyomon járt, de nem jutott el a végső következtetéshez: Vásárhelyi Pál és Szentes az általa ismertnél szorosabb viszonyához. Írásának nyomán, és annak helyesbítésével, valamint az anyakönyvi adatok felhasználásával remélhetőleg egy részletesebb képet nyertünk a hírneves mérnök Vásárhelyi Pál és Szentes kapcsolatáról.

⁴⁰ Békésmegyei Közlöny, 1879. 04. 03., 3.

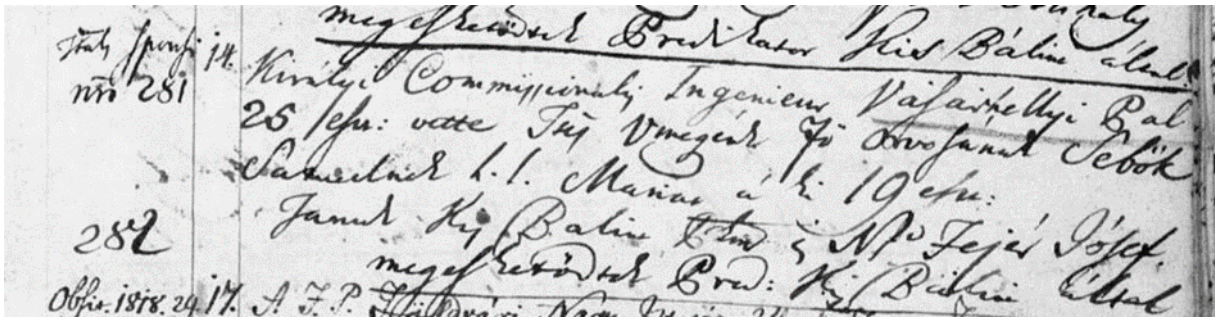
⁴¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS64-F89K> – Let.: 2024. 01. 10.

⁴² CsCsVL Szentes, Csongrád Vm. Felekezeti Anyakönyvi Másodp. Ref. halotti 1891.

Felhasznált irodalom:

- Dugonics 1820 = Dugonics András: Magyar példabeszédek és jeles mondások: II. rész Szeged, 1820
- Fleischer 1935 = Fleischer Gyula: Magyarok a bécsi Képzőművészeti Akadémián. Budapest, 1935.
- Fodor 1957 = Fodor Ferenc: Magyar vízimérnököknek a Tisza-völgyben a kiegyezés koráig végzett felmérései, vízi munkálatai és azok eredményei. Budapest, 1957.
- Gonda 1895 = Vásárhelyi Pál emlékezete. Gazdasági Mérnök, 1895. 03. 31.
- Gulyás Pap 1941 = Gulyás Pap Etelka: Kossuth köpönyege. Szentesi Napló, 1941. 01. 26.
- Kis 1992 = Kis Bálint: A békés-bánáti református egyházmegye története (1836). Közreadják: Gilicze László, Kormos László. Békéscsaba, Szeged, 1992.
- Krász 2005 = Krász Lilla: „A mesterség szolgálatában” Felvilágosodás és „orvosi tudományok” a 18. századi Magyarországon. Századok, 2005.
- Labádi 1997 = Labádi Lajos: Kugler Jánosra emlékezünk. Szentesi Élet, 1997. 06. 18.
- Petrovics 1887 = Petrovics Soma: A szentesi evangélikus egyház múltjából. Szentesi Lap, 1887.
- Rózsa 1995 = Rózsa Gábor: Kézdivásárhelyi Vásárhelyi Pál Szentesen. Reggeli Délvilág, 1995. 04. 08.
- Rózsa 1991 = Rózsa Gábor: Széchenyi István tiszavölgyi működésének hatása Szentes váltáságos város geometráinak műveire. Szentes, 1991.
- Sugár 1989 = Sugár István: A Közép-Tiszavidék két kéziratós térképe. Eger, 1989.
- Széchenyi 1939 = Gróf Széchenyi István naplói VI. kötet (1844. január 1. – 1848. március 18.) MTA, 1939.
- Tóth 1993 = Tóth László: Földi János tisztiorvos, polihisztor életéről. Orvosi Hetilap, 1993. július.
- Weszprémi 1787 = Weszprémi Stephani: Succinta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. IV. Viannae, 1787.

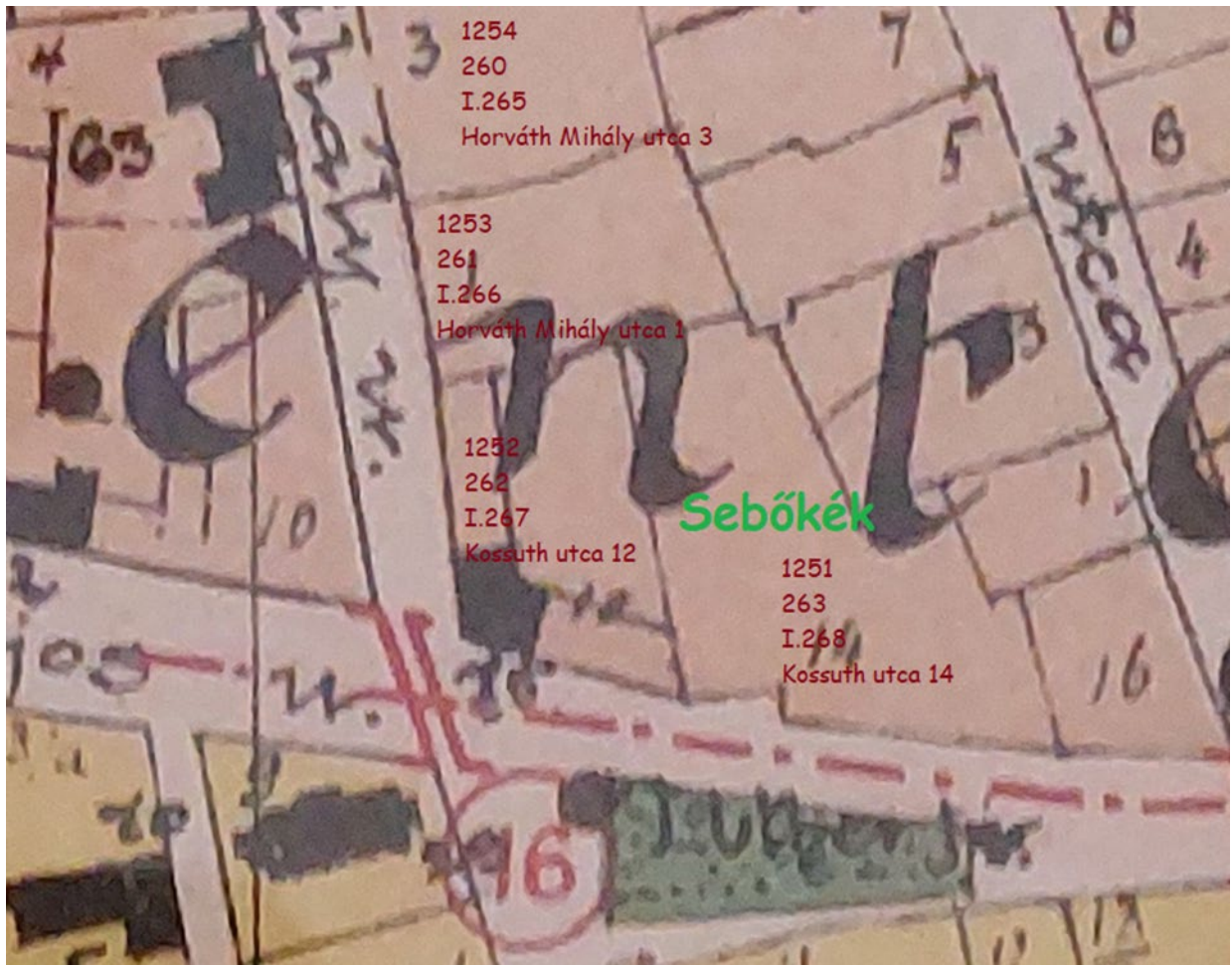
Képek:

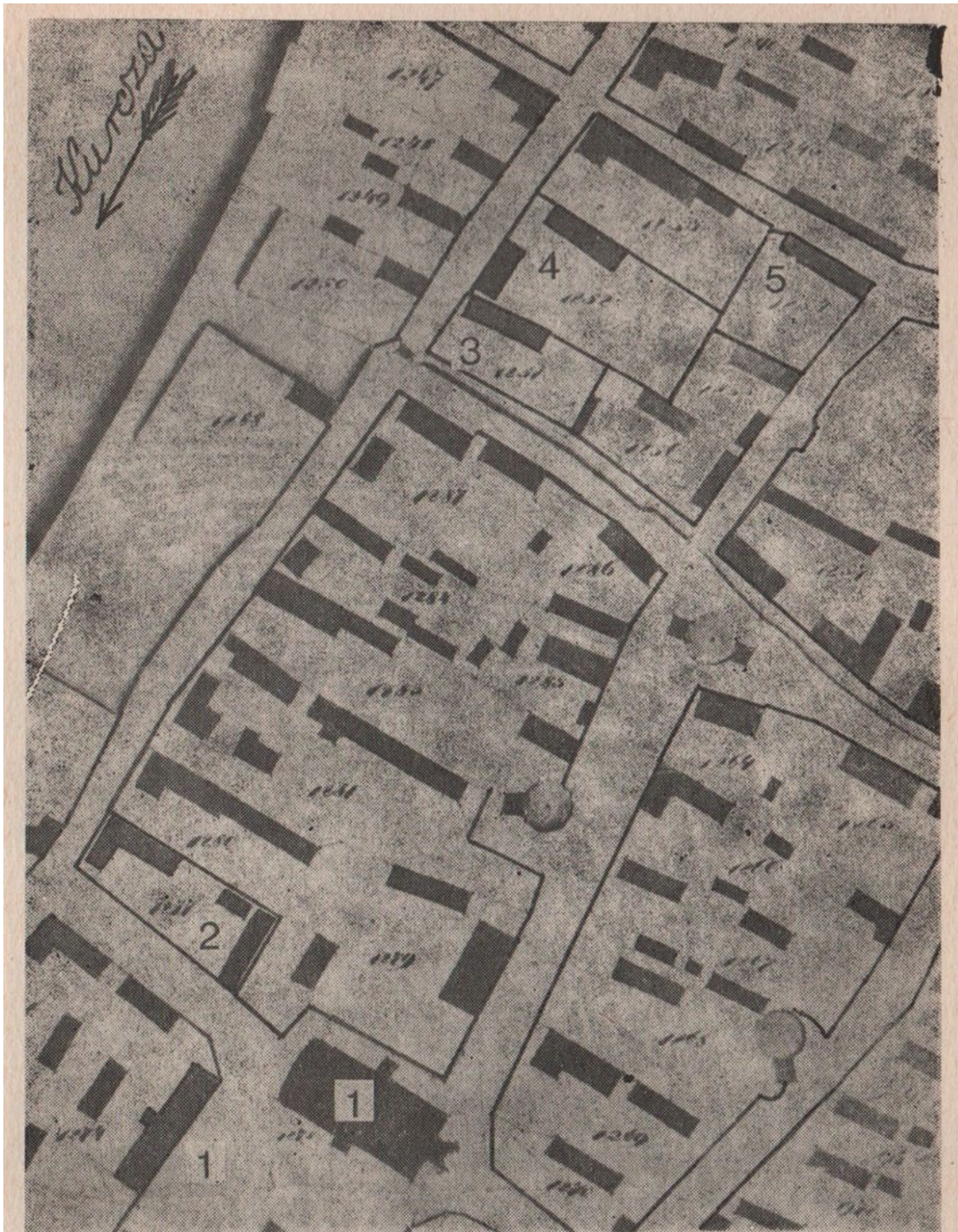
Sebők Mária és Vásárhelyi Pál házassági anyakönyvi bejegyzése.

Szentés, református templom (Kuklai Árpád felvétele)

Sebőkék és az említett környező porták elhelyezkedése.

A mai Hajdu, Tóth József, Arany János, Vörösmarty és Kiss Bálint utcák tömbjei a Református Nagytemplomtól É-ra Seress 1840. évi várostérképén: 1. Ref. templom és iskola, 2. Boros főbíró háza, 3. Sebők Erzsébet és özv. Vásárhelyi Pálné háza, 4. Hadzsy György háza, Seress László háza.

Rózsa Gábor téves elképzelése Sebőkék portájáról a mai Tóth József utca 13. számnak felel meg.

Vásárhelyi Pál, Barabás Miklós litográfiája

Az 1905-ben avatott Vásárhelyi Pál szobor Szegeden. (saját felvétel)

Vásárhelyi Pál sírköve a Fiumei úti temetőben. (saját felvétel)

Sebők Mária és Vásárhelyi Berta sírja a Fiumei úti temetőben. (saját felvétel)

Vásárhelyi Pálról, a reformkor hírneves vízügyi mérnökéről, Széchenyi István munkatársáról számtalan írás született, elsősorban szakmai munkásságának tükrében. Életútjának személyes vonatkozásai is nagy vonalakban ismertek, amelyek most kiegészülhetnek házasságkötése körülményeinek helyesbítésével a véletlenül előbukkanó anyakönyvi adatok alapján. Igyekeztem feltérképezni Vásárhelyi Pál szentesi vonatkozású ismeretségét, feleségének származását, kísérletet tettem – módosítva korábbi elképzelésem - lakóhelyének pontos meghatározására. A leírtak igazolják, hogy Vásárhelyi Pál kapcsolata Szentes városával jóval szorosabb volt az eddig ismertnél. A sorok között feltűnnek a város az idő tájt fontos szerepet játszó személyiségei, ezáltal a helytörténeti vonatkozások is szerepet kapnak az írásban.

Summary

Pál Vásárhelyi a renowned water engineer of the Reform Era and a colleague of István Széchenyi has been a subject of numerous writings primarily in the light of his professional work. The personal aspects of his life are also known in broad outline that can now be supplemented by correcting the circumstances of his marriage based on accidentally discovered birth certificate data. I researched Pál Vásárhelyi's acquaintance with Szentes starting the mapping with the origin of his wife – modifying an earlier idea – to determine his place of residence. The information I describe confirms that Pál Vásárhelyi's connection with the town of Szentes was much closer than previously known. Between the lines, the important personalities of the town at the time appear and thus the local historical aspects are also included in the writing.